

NARRATIVA

Miquel Bezares, *Quan els avions cauen*. Premi Maria Vayreda 2001. Empúries. Barcelona, 2001.

Miquel Bezares (Llucmajor, 1968) fa molts anys que cultiva la poesia i la narrativa breu –precocíssim, l'autor es va autoeditar el primer llibre el 1987–, però no ha estat fins a *Els avions cauen* que ha publicat els seus relats en una editorial barcelonina. Malgrat que això pugui semblar el procés natural en una trajectòria que ha estat llarga i constant, el fet és que malauradament no és sempre fàcil, per a un autor de l'anomenada *perifèria*, aconseguir que les seves obres trobin el públic al qual en definitiva van destinades. El seu llibre anterior de relats, per exemple, *Susannes* (1999), era ja un recull perfectament tancat, unitari i madur, però va patir d'una difusió limitadíssima per part de la desapareguda editorial mallorquina Di7.

I tanmateix, en aquests temps que volen abocar-nos cap al pensament únic, la dieta multicultural i el consumisme exagerat, la condició de perifèric no pot ser sinó un avantatge: un avantatge respecte a la cultura del nucli difusor que sempre se'n acaba imposant, que tard o prest tots acabem assumint com a pròpia.

Aprofitant aquest avantatge, traient partit d'aquesta riquesa, Bezares ens ofereix una

Veritats a mitges

MELCION MATEU

El poeta i narrador Miquel Bezares va néixer a Llucmajor el 1968

mirada reveladora sobre allò que tots coneixem; retrata universos personals que s'esfondren, morts inesperades, relacions que s'acaben i que sovint són en si mateixes perifèriques, desviades, heterodoxes: una distorsió en relació amb el model imperant. És significatiu en aquest sentit, el relat que dona títol al recull –un títol d'una desafortunada actualitat, tot i ser anterior a les catàstrofes recents–: els

avions poden caure, però la mirada de Bezares s'atura uns segons abans de l'estimball, en el clímax de la tensió psicològica; una vegada esbossat l'apunt, renuncia a completar-lo. Les narracions ens mostren que les coses no són allò que semblen, però sovint tampoc no se'n acaba de dir quina és la seva naturalesa última.

Així, el relat que obre el llibre, *Els ocells del migdia*, ens

presenta una relació *desviada*, un incest entre germans, que de fet és una desviació de la desviació: un incest no consumat i impedit per un pare que probablement també se sent atret per la filla. *Dòmino*, per la seva banda, revisa una parella tan tòpica com la de la prostituta i el mariner: a mesura que avança el relat, però, el lector descobreix que els personatges en qüestió són, senzillament, un matrimoni

poc convencional. A *El llanterner llegit* se'ns revela, a través del protagonista i en clau irònica, l'absurd dels prejudicis de classe. En alguns contes, l'atenció al detall porta la narració al llindar del simbòlic, com passa amb l'ocell volant cap a una muntanya de sal que tanca el primer relat (¿un símbol de la llibertat, d'allò que se'n escapa?), o com ocorre també amb el sopar de *sushi* dels dos amants que trenquen la seva relació a *Caure en desgràcia*: el peix cru acompanya la cruesa del diàleg.

CULTIU DE GÈNERES BREUS

Bezares és un remarcable cultivador dels gèneres breus, la lírica i el relat, que sotmet el llenguatge a la màxima exigència de síntesi i precisió sense renunciar a explotar les seves diverses possibilitats, que l'han portat a practicar des de la poesia visual al conte llarg. D'una banda, les narracions de *Quan els avions cauen* tenen una certa afinitat amb aquella tradició que va des d'Anton Txèkhov a Raymond Carver i que passa per Ernest Hemingway: la tradició de l'apunt psicològic, la intensitat del llenguatge i la humanitat dels personatges. Però, d'altra banda, l'exercici de compressió a què Bezares sotmet els recursos expressius no el condueixen pel camí del minimalisme: la seva prosa és rica en recursos; alguns personatges esdevenen caricatures; el punt de vista de vegades coqueteja amb els límits de l'objectivitat (per exemple, a *Roma* i *Placebo*). I tanmateix, la pèrdua d'un simple detall pot despistar el lector en la interpretació d'aquella veritat que el text amaga en la seva brevetat, d'aquella revelació que respira sota el teixit d'allò que se'n narra.

En altres relats, com *Quietuds llogades* o *El ventilador*, Bezares opta per mostrar-nos l'altre costat del mirall i, en una línia més explotada per la nostra literatura –des de Pere Calders a Quim Monzó, passant per tots els seus deixebles– l'absurd se'n presenta assumit com a normal: una noció que d'alguna manera trenca amb el nivell de realitat al qual se subjecten la resta de narracions. *Quan els avions cauen* és, doncs, un recull de contes més variat que l'anterior de l'autor, *Susannes* –on sovint les protagonistes compartien el mateix nom propi i una concepció heterodoxa de les relacions humanes–, però en tots els relats que l'integren Bezares se'ns revela com un narrador d'una eficàcia consumada, amb una prosa alhora poètica i precisa, capaç d'adaptar-se a la descripció minuciosa, de gran plasticitat, a l'anàlisi psicològica o la lleugeresa del diàleg. Un escriptor –narrador i poeta– de gran potència suggeridora, que ens desvela l'angle ocult de la realitat i que és prou subtil per captivar-nos precisament amb les paraules que es deixa en el tinter.

Vida d'un home corrent

PAU DITO TUBAU

NARRATIVA

Lleó Tolstoi, *La mort d'Ivan Ilitx*. Traducció d'Anna Estopà. Quaderns Crema. Barcelona, 2002.

Hi ha escriptors en què l'anhel de salvar-se és més poderós que el desig de representar l'ordre de les coses. Tolstoi patia fins al turment aquesta malaltia de l'esperit: no només aspirava a salvar la seva ànima, sinó també a conduir la humanitat fins a la salvació. Pedagóg, profeta, redemptor, són molts els papers que va representar la seva desmesura. Però, expansions de caràcter a part, la història moderna de la literatura té en ell un dels talents més extraordinaris a l'hora de penetrar en la realitat, prendre'n la mida exacta i lliurar-ne una interpretació descarnada, minuciosa i precisa. Entre la novella curta i el relat extens, *La mort d'Ivan Ilitx* compendia en dotze capítols breus la capacitat de Tolstoi per

aprofundir en el real, per veure i comprendre fins a ferir-se, donant amb mirada neta el resultat als lectors, amb l'idealisme més xaró i beatífic, amb una ideologia de la bondat dels pobres i els desheretats –en aquest cas, un jove mugic que fa d'infermer d'un jutge– que la realitat acostuma a desmentir, potser perquè l'egoisme o la baixesa no són fenòmens de classe, sinó disposicions més o menys constants de cada persona en relació amb els altres. No obstant, l'anàlisi social i psicològica del relat és d'una intel·ligència extrema. En cent pàgines escasses s'escenifiquen magistralment les ambicions de la incipient burgesia de funcionaris russos del segle XIX, les oscil·lacions de la vida afectiva i familiar d'un home al llarg dels anys, els seus desitjos més ordinaris i silenciats; i la seva malaltia, des de la dependència des altres fins a l'aïllament, la soledat i la mort, no sense haver-se sotmès abans a un cruel examen de consciència. Segons una de les biografies de Tolstoi –que ens ha estat cedida amablement per Ricard

L'autor rus Lleó Tolstoi

San Vicente–, les arrels de la narració són biogràfiques, si bé el protagonista era un funcionari que havia conegut a Tula i havia mort de càncer. Amb

més mereix ser entès, sinó que serveix per a capturar en el llenguatge, aquesta natura morta, bona part de la nostra actualitat més viva.